bihar board class 8th sanskrit Solution अस्माकं देशः

मौखिक –

1. अधोलिखितानां पदानाम् उच्चारणं कुरुत-

उत्तरम्– हिमाद्रेश्च , प्राहुः साहित्यिकम् , आविर्भावः , शिलप्पदिकारम् अविस्मरणीयम् , योऽभिनिवेशः , द्वारिकाकामाख्यादिषु , पुण्यतोयाः , वास्तुशिल्पिनः , ज्योतिर्विद्भिः , चिकित्साशास्त्रम् , अन्तरिक्षक्षेत्रेऽपि , अग्रगण्येषु ।

2. निम्नलिखितानां पदानाम् अर्थं वदत-

उत्तरम् – अस्माकम् = हमारे । प्राचीनकालात् = प्राचीन काल से । समृद्धिः = उन्नति । वेदानाम् = वेदों का । आध्यात्मिकम् = अध्यात्मिक । वर्धित वन्तः = बढ़ा रहा है । अविस्मरणीयम् = नहीं भूलाने योग्य । इदानीम् = इस समय । अभिनवेशः = लगाव (प्रेम) । गन्तुमिच्छति = जाना चाहता है । पुण्यतोयाः = पवित्र जल वाली । मन्यते = मानी जाती है । पूजनीयत्वात् = पूजनीय होने के कारण । प्रदुषणम् = गन्दगी । आकाश पिण्डानि = आकाशीय पिण्डों को । ज्योतिर्विद्भिः = ज्योतिषियों के द्वारा । अन्यदेशेष्वपि = अन्य देशों में भी । तिरोहितम् = हास । स्थितप्रज्ञः = स्थिर बुद्धि वाला (सुख – दु : ख में समान रहने वाला) । सार्वत्रिकः = सब प्रकार से । संचार साधनानि = संचार के साधन (दूरसंचार , यातायात के साधन) । जन जागरणम् = लोगों का जागरूक होना । सर्वशिक्षाभियानम् = सर्व शिक्षा अभियान । सर्वथापि = सभी प्रकार से । गणनीयः = गिनने योग्य ।

3. भारतवर्ष विषये दश वाक्यानि स्व मातृभाषायां वदत् । (भारत देश पर दस वाक्य में अपनी मातृभाषा (हिन्दी) में लिखें ।)

उत्तरम् – हमारा भारत महान है । इस देश का इतिहास गौरवपूर्ण है । यहाँ हिन्दू – मुस्लिम , सिख , ईसाई सभी लोग प्रेम से रहते हैं । यह कृषि प्रधान देश है । भारत की भाषा हिन्दी है । यहाँ गंगा – यमुना आदि नदियाँ बहती हैं । भारत के उत्तर में हिमालय , दक्षिण में समुद्र , पश्चिम में पाकिस्तान और पूर्व में बांग्लादेश है । भारत में अनेक राम – कृष्ण – गाँधी अनेक महापुरुष उत्पन्न हुए । भारत को आर्यावर्त , हिन्दुस्तान , इण्डिया इत्यादि नाम से भी लोग जानते हैं । भारत सभी क्षेत्रों में विकासशील है ।

लिखित –

4. अधोलिखितानां प्रश्नानाम् उत्तरम् एकपदेन लिखित (निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर एक शब्द में लिखिए ।) प्रश्नोत्तरम्-

(क) अस्माकं देशः कः ?

उत्तरम् – भारतः ।

(ख) भारतवर्षम् हिमालयस्य (हिमाद्रे) कस्यां दिशायां वर्तते ?

उत्तरम् – दक्षिणे ।

https://www.evidyarthi.in/

(ग) भारतस्य दक्षिण दिशायां कः सागरः वर्तते ?

उत्तरम् – हिन्दमहासागरः ।

(घ) वेदानां आविभावः कस्मिन् प्रदेशे जातः ?

उत्तरम् – सप्तसिन्धु प्रदेशे ।

(ङ) " शिलप्पादिकारम् " इति कस्याः भाषायाः महाकाव्यम् ।

उत्तरम् – तमिलभाषायाः ।

(च) कस्मात् कारणात् प्रकृते प्रदूषणं पापं मन्यते स्म ?

उत्तरम् – पूजनीयत्वात् ।

(छ) आकाश पिण्डानि कैः अघीयन्ते स्म ?

उत्तरम् – ज्योतिर्विद्भिः ।

(ज) गणित शास्त्रे शून्यस्य कल्पना केन कृता ?

उत्तरम् – भारतेन ।

5.मेलनं कुरुत

.

.(क) वेदाः (1) तमिल महाकाव्यम् (ख) भारतवर्षम् (2) भारतवर्षे
ग)शिलप्पदिकारम् (3) ऋक् – यजुः साम – अथर्व (घ) शून्यस्य कल्पना (4) राष्ट्रम्
(ङ) सी . वी . रमणः (5) दार्शनिक :
(च) श्री अरविन्दः (6) वैज्ञानिकः
(छ) सर्व शिक्षाभियानम् (7) स्थितप्रज्ञः
(ज) श्री राजेन्द्र. (8) शिक्षिकोत्थान कार्यक्रमः । उत्तरम्- (क) (3) । (ख) (4) । (ग) (1) (घ) (2) ।
(ङ) (6) । (च) (5) । (छ) (8) । (ज) (7) ।

6. कोष्ठात् पदं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत –

(क) भारतवर्ष हिमालयस्य .... दिशायां वर्तते । (उत्तर , दक्षिण)
(ख)........निवासी प्रायेण बदरी केदारयात्रां करोति । (उत्तरस्य / दक्षिणस्य)
(ग) भारतस्य गौरव ....काले किञ्चित तिरोतिम् (प्राचीने / मध्ये)
(घ) डॉ . होमी जहाँगीर भाभा एकः........ आसीत् (वैज्ञानिकः / राजनीतिज्ञः)
(ङ) सम्प्रति राष्ट्रस्य विकास : .... | (सार्वत्रिक : / एकाङ्गिकः)

उत्तरम् (क) उत्तर । (ख) दक्षिणस्य । (ग) मध्ये । (घ) वैज्ञानिकः । (ङ) सार्वत्रिकः ।

7. निम्नलिखितानां प्रश्नानाम् उत्तरं पूर्ण वाक्येन लिखत-

https://www.evidyarthi.in/

(क) अस्माकं देश : किं कथ्यते ?

उत्तरम्– अस्माकं देश : भारतवर्षम् कथ्यते ।

(ख) वेदानाम् आविर्भाव : कस्मिन प्रदेशे जातः ?

उत्तरम् – वेदानाम् आविर्भावः सप्तसैन्धुप्रदेशे जातः ।

(ग) वेदेषु किम् अद्भुतम् आसीत ?

उत्तरम् -वेदेषु भौतिकम् आध्यात्मिकं च चिन्तनम् अद्भुतम आसीत् ।

(घ) का प्रति भारतीयानाम् आश्चर्यकरम् आकर्षणभासीत् ?

उत्तरम् – प्रकृति प्रति भारतीयानाम् आश्चर्यकरम् आकर्षणमासीत् ।

(ड) भारतवर्ष के विशालानि मन्दिराणि निर्मान्ति सम ?

उत्तरम् – वास्तुशिल्पिनः विशालानि मन्दिराणि मन्दिराणि निर्मान्ति स्म ।

(च) गणित शास्त्रे शून्यस्य कल्पना केन कृता ?

उत्तरम् – गणित शास्त्रे शून्यस्य कल्पना भारतेन कृता ।

8. निम्नलिखितानां पदानां बहुवचनं लिखत

प्रश्न	उत्तरम्
(क) कथ्यते	कथ्यन्ते
(ख) आसीत्	आसन्
(ग) वर्धितवान्	वधितवन्तः
(घ) करोति	कुर्वन्ति
(ड़) इच्छति	इच्छन्ति
(च) मन्यते	मन्यन्ते
(छ) अधीयते	अधियन्ते
(ज) गतः	गताः
(झ) दर्शयति	दर्शयन्ति
(ब) वर्त्तते	वर्तन्ते

9. संस्कृते अनुवादं कुरुत

(क) हमारा देश ‘ भारतवर्ष ‘ कहा जाता है ।

उत्तरम् – अस्माकं देश : ” भारतवर्षम् ” कथ्यते ।

(ख) यहीं (अत्रैव) सप्तसैन्धव क्षेत्र में वेदों की उत्पत्ति हुई ।

https://www.evidyarthi.in/

उत्तरम् -अत्रैव सप्तसिन्यु क्षेत्रे वेदानां , उत्पत्तिः अभवत् ।

(ग) दक्षिण के निवासी प्रायः बद्री केदारनाथ की यात्रा करते हैं ।

उत्तरम् – दक्षिणस्य निवासिनः प्रायः बद्री केदारनास्य यात्रां कुर्वन्ति ।

(घ) उत्तर के निवासी रामेश्वर और कन्या कुमारी की यात्रा पर जाना चाहते हैं ।

उत्तरम् –उत्तरस्य निवासिनः रामेश्वरं कन्या कुमारी च यात्रायाम् गन्तुम् इच्छन्ति ।

(ङ) इस देश के पर्वत पवित्र कहे जाते हैं ।

उत्तरम् – अस्य देशस्य पर्वता : पवित्राः कथ्यन्ते ।

(च) इस देश में वृक्ष पूजे जाते हैं ।

उत्तरम् – अस्मिन् देशे वृक्षाः पूज्यन्ते ।

10. पदानि योजयित्वा लिखत

प्रश्न	**उत्तरम्**
(क) भारतवर्षम् + इति	भारतवर्षमिति
(ख) देशभागम् + अपि	देशंभागमपि
(ग) गन्तुम् + इच्छति	गन्तुमिच्छति
(घ) आकर्षणम् + आसीत्	आकर्षणमासीत्
(ङ) चिकित्साशास्त्रम् + अपि	चिकित्साशास्त्रमपि

11. भिन्न प्राकृतिकं चिनुत

(क) कथ्यते , नीयते , मन्यते , अमन्यत , क्रियते – **उत्तरम्** – अमन्यत ।
(ख) देशः , ग्रन्थः , तीर्थयात्रिकः , जनः , लता । – **उत्तरम्** – लता ।
(ग) उत्तरम , दक्षिणम् , भारतवर्षम् , वृक्षः , प्रदूषणम् । – **उत्तरम्**– वृक्षः ।

(घ) कन्या , कुमारी , नदी , विज्ञानम् , समस्या । – **उत्तरम्** – विज्ञानम् ।

12 . अधोलिखितपदेषु प्रकृति – प्रत्ययविभागं कुरुत –

यथा- पैदानि	प्रकृति	+	प्रत्ययः
कथयितुम	कथ्	+	तुमुन्

उत्तरम् –

https://www.evidyarthi.in/

(क) पठितुम् पर्वताः + तुमुन्
(ख) गन्तुम् गम् + तुमुन्
(ग) हसितुम् हस् + तुमुन्
(घ) द्रष्टुम् दृश् + तुमुन्
(ङ) कर्तुम् कृ + तुमुन्

13 . विशेष्य – विशेषणानाम् उचितं मेलनं कुरुत

प्रश्न – विशेष्य – पदानि विशेषण – पदानि

(क) चिन्तनम् (1) पवित्रतः
(ख) नद्यः (2) महती
(ग) पर्वताः (3) नवीनाः
(घ) प्रतिष्ठा (4) पुण्यतोयाः

(ङ) प्रयोगा : (5) अद्भुतम्

उत्तरम् (क) (5) । (ख) (4) । (ग) (1) । (घ) (2) । (ङ) (3) ।
(योग्यता – विस्तारः)

भारतवर्ष का नाम प्राचीन राजा भरत (दुष्यन्त और शकुन्तला के पुत्र) के नाम पर पड़ा है । वैदिक युग में भरत एक कबीले (समुदाय) का नाम था । ऋग्वेद में उसकी चर्चा अनेक बार हुई है । भरत नाम के अनेक व्यक्ति पुराणों में हैं किन्तु हमारे देश का नाम भारत दुश्यन्तपुत्र के कारण ही पड़ा । अंग्रेजी में इसे (India) कहते हैं जो यूनानी शब्द से निकला है । प्राचीन काल में यूनानी लेखक सिन्धु नदी के आसपास के क्षेत्र को ‘ इन्दुस् ‘ कहते थे , वही आगे चलकर नदीवाचक नाम से देशवाचक नाम हो गया , जैसे संस्कृत साहित्य में राजा के नाम से देश का नाम पड़ गया । शब्दों का अर्थ कालक्रम से बदलता है , यह स्वाभाविक है ।
इस पाठ के आरम्भ में जो श्लोक दिया गया है वह विष्णु पुराण का है । विष्णु पुराण तथा भागवत पुराण में भारतवर्ष की महिमा विस्तार से कही गयी है । विष्णु पुराण में एक अन्य श्लोक है –
गायन्ति देवाः किल गीतकानि , धन्यास्तु ते भारतभूमिभागे ।
स्वर्गापवर्गास्पदमार्गभूते , भवन्ति भूयः पुरुषाः सुरत्वात् ।।
भारत की ऐसी महत्ता थी कि देवता भी यहाँ जन्म लेने के लिए तरसते थे । यहाँ जलवायु का वैविध्य , प्रदेशों की भिन्नता , पेड़ – पौधों का आधिक्य , जल की सुविधा , उर्वरभूमि इत्यादि प्राकृतिक उपादानों का वरदान जमकर मिला है । यही कारण है कि इस देश में भौतिक समृद्धि तथा सारस्वत कार्य के लिए सर्वथा अनुकूल वातावरण मिला । यहाँ के प्राचीन विद्वानों में एक ओर भौतिक विज्ञान के निरीक्षण एवं विकास की क्षमता थी तो दूसरी ओर आध्यात्मिक चिन्तन का उत्कर्ष भी था । विदेशियों की दृष्टि भारत की अपार प्राकृतिक सम्पदा पर आरम्भ से ही लगी रहती थी जिसके कारण यह देश हजारों वर्षों तक राजनीतिक दासता झेलता रहा ।
आज स्वाधीन भारत में देश के समक्ष अनेक समस्याएँ हैं जिनका समाधान बहुत दूर तक नागरिकों के शुद्ध आचरण , ज्ञान के प्रति अभिरुचि एवं मिल – जुलकर रहने से हो सकता है ।।

https://www.evidyarthi.in/